

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΒΛΑΣΙΟΥ

Άρ. Πρωτ.: 70

Ναύπακτος, 5 Μαρτίου 2016

Πρός
τήν Ἱεράν Σύνοδον
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Ἰωάν. Γενναδίου 14
115 21 Ἀθήνας

Μακαριώτατε Πρόεδρε,

Ἐχοντας ὑπ' ὄψη τό ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 755/351/16-02-2016 Συνοδικό ἔγγραφο, μέ τό ὁποῖο καλούμαστε νά καταθέσουμε τίς ἀπόψεις μας γιά τά κείμενα πού πρόκειται νά συζητηθοῦν στήν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος, ἔχω νά καταθέσω τά ἀκόλουθα.

Στά κείμενα τά ὁποῖα ἐγκρίθηκαν ὁμοφώνως ἀπό τήν Σύναξη τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν (Σαμπεζύ-Γενεύη 21-28 Ἰανουαρίου 2016) ὑπάρχουν μερικά σημεῖα τά ὁποῖα χρήζουν περαιτέρω ἐπεξεργασίας καί διορθώσεως.

Βεβαίως, σύμφωνα μέ τόν Κανονισμό τῆς Ὄργανώσεως καί Λειτουργίας τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (ἄρθρο 11) οἱ τροπολογίες, οἱ διορθώσεις καί οἱ προσθήκες στά κείμενα αὐτά μποροῦν νά γίνουν κατά τίς συζητήσεις κάθε θέματος στήν ὀλομέλεια τῆς Συνόδου, ὕστερα ἀπό διατυπούμενες προτάσεις τροπολογιῶν, διορθώσεων ἢ προσθηκῶν. Ἡ δέ ἔγκριση τῶν τροπολογιῶν, μετά τήν ὀλοκλήρωση τῆς συζητήσεως θά γίνη μέ τήν ἀρχή τῆς ὁμοφωνίας ἀπό τίς ἀντιπροσωπεῖες ὄλων τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν κατά τίς ἐργασίες τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ τροπολογίες πού δέν θά γίνουν ὁμοφώνως ἀποδεκτές δέν θά ἐγκριθοῦν.

Αὐτό σημαίνει ὅτι κάθε Ἐκκλησία καί ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει τό δικαίωμα νά ἔχη ἄποψη καί ψῆφο γιά κάθε θέμα πού θίγεται στά κείμενα καί πού θά συζητηθοῦν. Ἔτσι, δίνεται ἐλευθερία διατύπωσης κάθε ἄποψης καί εἴμαστε ὡς Ἀρχιερεῖς ὑποχρεωμένοι νά τό πράξουμε.

Νομίζω ότι κυρίως σέ δύο κείμενα πρέπει νά γίνουν οί απαραίτητες διορθώσεις.

1. «Σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τόν λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον»

Στό κείμενο αὐτό παρατηρεῖται μιά σύγχυση ὁρολογίας, ἡ ὁποία πιθανόν νά προέρχεται ἀπό τήν ἐνοποίηση δύο κειμένων, ἤτοι τοῦ κειμένου «Σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τόν λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον» καί τοῦ κειμένου «Ὁρθοδοξία καί Οἰκουμενική κίνησις».

Ὅμως, ἐάν δέν γίνουν οί ἀναγκαῖες τροποποιήσεις, τότε στό συγκεκριμένο κείμενο θά ἐπικρατῆ θεολογική καί ἐκκλησιολογική διγλωσσία, ἡ ὁποία εἶναι ἀνάρμοστη σέ συνοδικά κείμενα καί μάλιστα σέ κείμενα τῆς Ἁγίας καί Μεγάλῃς Συνόδου.

Συγκεκριμένα:

α) Ὁρολογία

Εἶναι ὀρθή ἡ ἐπικεφαλίδα τοῦ κειμένου «Σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τόν λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον», γιατί παρουσιάζεται ἀκριβῆς ὁρολογία, ἤτοι «Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία» ἀφ' ἑνός καί «λοιπός Χριστιανικός κόσμος» ἀφ' ἑτέρου. Ἐπίσης, πολλές ἐκφράσεις τοῦ περιεχομένου τοῦ κειμένου συντονίζονται πρὸς τήν ἐπικεφαλίδα, ὅπως «ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, οὕσα ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, ἐν τῇ βαθείᾳ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοσυνειδησίᾳ αὐτῆς» (ἄρθ. 1), «μετά τῶν ἐξ αὐτῆς διεστώτων, τῶν ἐγγύς καί τῶν μακράν» (ἄρθ. 4), «πρὸς τοὺς ἐκτός αὐτῆς» (ἄρθ. 6).

Ὅμως, ἄλλες ἐκφράσεις πού ὑπάρχουν στό κείμενο, ὅτι «ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει τήν ἱστορικήν ὑπαρξιν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἢ Ὁμολογιῶν μὴ εὐρισκομένων ἐν κοινωνίᾳ μετ' αὐτῆς» (ἄρθ. 6) πρέπει νά προσαρμοσθοῦν πρὸς τόν τίτλο γιά νά μὴ ἐπικρατῆ διγλωσσία.

Ἐπομένως, θά πρέπει νά ἀντικατασταθῇ ἡ φράση «ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει τήν ἱστορικήν ὑπαρξιν ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν» μέ τήν φράση: «ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία γνωρίζει ὅτι ταυτίζονται τά χαρισματικά μέ τά κανονικά ὅριά της, καθὼς ἐπίσης γνωρίζει ὅτι ὑπάρχουν καί ἄλλαι Χριστιανικαί Ὁμολογίαι, αἱ ὁποῖαι ἀπεκόπησαν ἐξ αὐτῆς καί δέν εὐρίσκονται ἐν κοινωνίᾳ μετ' αὐτῆς».

Τό ίδιο νά γίνη καί σέ άλλες φράσεις.

β) Ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας

Εἶναι ὀρθή ἡ φράση τοῦ κειμένου πού ἀναφέρεται στήν ἐνότητα τῆς Μιάς, Ἀγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ὅτι «ἡ Ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας» (νά προστεθῆ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας) «εἶναι ἀδύνατον νά διαταραχθῆ» (ἄρθ. 6), γιατί ὅπως καί πάλι ὀρθῶς τονίζεται «ἡ εὐθύνη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διά τήν ἐνότητα, ὡς καί ἡ οἰκουμενική αὐτῆς ἀποστολή ἐξεφράσθησαν ὑπό τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων», οἱ ὁποῖες «ἰδιαιτέρως προέβαλον τόν μεταξύ τῆς ὀρθῆς πίστεως καί τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας ὑφιστάμενον ἄρρηκτον δεσμόν» (ἄρθ. 3).

Ὅμως, άλλες φράσεις τοῦ κειμένου, στίς ὁποῖες ὑπονοεῖται ὅτι ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἀπολεσθῆ καί γίνονται προσπάθειες γιά τήν ἀποκατάστασή της, πρέπει νά διορθωθοῦν.

Συγκεκριμένα:

Ἡ φράση ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία συμμετέχει σέ θεολογικούς διαλόγους «ἐπί τῷ τέλει τῆς ἀναζητήσεως, βάσει τῆς πίστεως καί τῆς παραδόσεως, τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν ἑπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῆς ἀπολεσθείσης ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν» (ἄρθ. 5), ὑποδηλώνει ὅτι δέν ἰσχύει αὐτό πού ὑποστηρίζεται σέ ἄλλο σημεῖο, ὅτι ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας «εἶναι ἀδύνατον νά διαταραχθῆ» (ἄρθ. 6).

Ἐπομένως, πρέπει νά διορθωθῆ αὐτή ἡ φράση γιά νά μή φανῆ ὅτι στίς ἀποφάσεις τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου ἐπικρατεῖ διγλωσσία, ὅτι δέν ὑφίσταται καθαρῆ διδασκαλία, ἀλλά ἀφήνονται «ἀνοικτά παράθυρα» γιά άλλες ἐρμηνεῖες.

Θά πρέπει νά γραφῆ: «ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία συμμετέχει εἰς τοὺς διαλόγους μετά Χριστιανῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς διαφόρους Χριστιανικῆς Ὁμολογίας, διά τήν ἐπαναφορᾶν τῶν εἰς τήν πίστιν, τήν παράδοσιν καί τήν ζωὴν της».

γ) Θεολογικοί διάλογοι, σέ σχέση μέ τό Βάπτισμα

Στό κείμενο ὑπάρχει μία παράγραφος πού ὑπενθυμίζει τήν «βαπτισματική θεολογία», ἡ ὁποία εἶναι βασική θέση τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου. Πρόκειται γιά τήν παράγραφο:

«Αἱ προοπτικά τῶν θεολογικῶν διαλόγων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετά τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν προσδιορίζονται

πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανονικῶν κριτηρίων τῆς ἤδη διαμορφωμένης ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως (κανόνες 7 τῆς Β΄ καὶ 95 τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῶν συνόδων)» (ἄρθρ. 20).

Οἱ Κανόνες 7 τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ 95 τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀποφαίνονται γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον γίνονται ἀποδεκτοὶ στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία αἰρετικές ὁμάδες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κατ' ἀκρίβειαν καὶ κατ' οἰκονομίαν.

Ὁ 95^{ος} Κανόνας τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου πού ἐπαναλαμβάνει τὸν 7^ο Κανόνα τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὀρίζει νὰ ἀναβαπτίζονται οἱ Εὐνομιανοὶ «τούς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους» καὶ νὰ ἀναβαπτίζονται οἱ Μοντανιστές καὶ οἱ Σαβελλιανοὶ «τούς υἱοπατορίαν δοξάζοντας, καὶ ἕτερα τινὰ χαλεπά ποιοῦντας καὶ πάσας τὰς ἄλλας αἱρέσεις». Σαφέστατα γίνεται λόγος γιὰ ἀναβάπτιση, ὅταν ὑπάρχη μία κατάδυση, ταύτιση τοῦ Πατρός μὲ τὸν Υἱό καὶ ἄλλες αἱρέσεις.

Εἶναι σημαντικό ὅτι οἱ Τρεῖς Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς, (Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος Ε΄, Ἀλεξανδρείας Ματθαῖος, Ἱεροσολύμων Παρθένιος) τὸ ἔτος 1756 ἐξέδωσαν ὄρο μὲ τὸν ὁποῖον **ἐρμηνεύουν τούς Κανόνες αὐτούς σέ σχέση μὲ τούς Δυτικούς, οἱ ὁποῖοι προσέρχονται στὴν Ὁρθοδοξία.** Μὲ τὸν ὄρο αὐτό ἀποδέχονται στὴν Ὁρθοδοξία τούς ἐκ τῆς Δύσεως αἰρετικούς ὡς «ἀνιέρους καὶ ἀβαπτίστους», προφανῶς διότι ὑπάρχει διαφορὰ καὶ στό Τριαδικό Δόγμα, λόγῳ τῆς διδασκαλίας περὶ filioque καὶ κτιστῆς θείας ἐνέργειας (actus purus), καὶ ὑπάρχει διαφορὰ καὶ στόν τύπο, διότι δέν γίνεται κατάδυση, ἀλλὰ «ἐπίχυση» καὶ «ραντισμός» μετὰ τὴν ἐν Τριδέντῳ Σύνοδο. Ἐπομένως, στόν ὄρο αὐτό τῶν Τριῶν Πατριαρχῶν ὑπάρχει σαφέστατη ἐρμηνεία τῶν Κανόνων αὐτῶν σέ σχέση μὲ τὴν σύγχρονη πραγματικότητα. Παρατίθεται τὸ ἀπόσπασμα:

«Τῇ τε **δευτέρᾳ καὶ πενθέκτῃ ἁγίαις Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις**, διαταπτομέναις τούς μὴ βαπτιζομένους εἰς τρεῖς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις, καὶ ἐν ἐκάστῃ τῶν καταδύσεων μίαν ἐπίκλησιν τῶν θείων ὑποστάσεων μὴ ἐπιβοῶντας, ἀλλ' **ἄλλως πως βαπτιζομένους** ὡς ἀβαπτίστους προσδέχεσθαι τῇ ὀρθοδοξίᾳ προσιόντας. Τούτοις τοίνυν τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς διατάγμασιν ἐπόμενοι καὶ ἡμεῖς, **τά μὲν τῶν αἰρετικῶν βαπτίσματα, ὡς ἀπάδοντα καὶ ἀλλότρια τῆς ἀποστολικῆς θείας διατάξεως καὶ ὕδατα ἀνόνητα**, ὡς ὁ ἱερός Ἀμβρόσιος καὶ ὁ μέγας φησὶν Ἀθανάσιος, καὶ ἁγιασμόν μηδένα παρέχοντα τοῖς ταῦτα δεχομένοις, καὶ πρὸς κάθαρσιν ἁμαρτημάτων οὐδέν ὠφελοῦντα, ἀπόβλητα καὶ ἀποτρόπαια ἡγούμεθα. Τούς δ' ἐξ αὐτῶν **ἀβαπτίστως βαπτιζομένους ὡς ἀβαπτίστους ἀποδεχόμεθα προσερχομένους τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, καὶ ἀκινδύνως αὐτούς**

βαπτίζομεν, κατά τούς αποστολικούς καί συνοδικούς κανόνες, οἷς ἀοράτως ἐπιστηρίζεται ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ καί ἀποστολική καί καθολική Ἐκκλησία, ἡ κοινή μήτηρ πάντων ἡμῶν. Καί ἐπί ταύτη τῇ κοινῇ ἡμῶν διαγνώσει καί ἀποφάνσει **σφραγίζομεν τόν Ὅρον ἡμῶν τοῦτον ταῖς ἀποστολικάῖς καί συνοδικαῖς διαταγαῖς συνάδοντα**, διαβεβαιοῦντες αὐτόν δι' ἡμετέρων ὑπογραφῶν».

Εἶναι φανερόν ὅτι τά ὅσα γράφονται στό ἄρθρο 20 τοῦ κειμένου πού καταρτίσθηκε γιά νά ἐγκριθῇ ἀπό τήν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο, γίνεται **προσπάθεια ἐμμέσως νά ἀνακληθῇ ὁ ὅρος αὐτός τῶν Τριῶν Πατριαρχῶν** πού στηρίζεται στήν ὅλη ἐκκλησιαστική παράδοση. Ὅπως δέ προαναφέρθηκε, ἀπό τόν 8^ο αἰῶνα καί μετὰ σέ Χριστιανικές Ὁμολογίες εἰσήχθησαν οἱ αἰρέσεις τοῦ filioque καί τοῦ actus purus καί ἡ ἀντικανονική βάπτισις τῶν «Ρωμαιοκαθολικῶν» διά τῆς ἐπιχύσεως καί ραντισμοῦ, μετὰ τήν ἐν Τριδέντῳ Σύνοδο, ὅπως καί διάφορες αἰρετικές ἀπόψεις σέ ἄλλες Ὁμολογίες.

Ἐπομένως, γιά νά ὑπάρξῃ ἐνότητα σκέψεως σέ ὅλο τό κείμενο στό ὁποῖο γράφεται ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, ὅτι ἡ ἐνότητα «εἶναι ἀδύνατον νά διαταραχθῇ», ὅτι ὑπάρχουν καί «οἱ ἐκτός αὐτῆς», πρέπει ἡ παράγραφος αὐτή νά τροποποιηθῇ ὡς ἑξῆς:

«Αἱ προοπτικά τῶν θεολογικῶν διαλόγων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἄλλων Χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν γίνονται ἐπί τῇ βάσει τῆς πίστεως καί πράξεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπως προσδιορίζονται ἀπό τάς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἡ εἰσδοχή ἑτεροδόξων εἰς τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν γίνεται μέ τήν ἀρχήν τῆς ἀκριβείας καί τῆς οἰκονομίας. Ἡ δέ οἰκονομία τηρεῖται, ὅταν μία Χριστιανική Ὁμολογία τελεῖ τό βάπτισμα μέ τριτὴν κατάδυσιν καί ἀνάδυσιν κατά τήν ἀποστολικήν καί πατερικήν μορφήν καί τήν ὁμολογίαν τῆς Ἁγίας, ὁμοουσίου καί ἀδιαιρέτου Τριάδος».

2. «Ἡ ἀποστολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ»

Στό κείμενο αὐτό πέρασαν μερικές φράσεις οἱ ὁποῖες, ἐνῶ χρησιμοποιοῦνται κατά κόρον ἀπό τούς ὀρθοδόξους, ἐν τούτοις προέρχονται ἀπό τήν σύγχρονη ὑπαρξιστική φιλοσοφία καί τόν γερμανικό ἰδεαλισμό.

Πρόκειται γιά τίς φράσεις «ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου» καί «κοινωνία προσώπων», οἱ ὁποῖες πρέπει νά ἀντικατασταθοῦν μέ τίς φράσεις «ἀξία τοῦ ἀνθρώπου» καί «ἐνότητα μεταξύ τῶν ἀνθρώπων».

Στό τελικό κείμενο πού υπεγράφη στην Σαμπεζύ-Γενεύη (21-28 Ίανουαρίου 2016) ἔγινε κάποια βελτίωση τοῦ προηγουμένου κειμένου, πού εἶχε καταρτισθῆ ἀπό τήν Ε΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη (10-17 Ὀκτωβρίου 2015), ἐν τούτοις ὁμως παρέμειναν μερικές φράσεις πού κάνουν λόγο γιά τήν «ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου» καί πρέπει νά γίνη περαιτέρω βελτίωση.

Συγκεκριμένα:

α) Ἄνθρωπος καί ὄχι ἀνθρώπινο πρόσωπο

Ὅρθως στό κείμενο ἀναφέρονται χωρία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τοῦ Εὐσεβίου καί τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας πού ὁμιλοῦν γιά τήν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου καί ὄχι τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Ἐπίσης, γίνεται λόγος γιά τήν «προστασίαν τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου» (Α΄, ἄρθ. 2), «τό σχέδιον τοῦ Θεοῦ διά τόν ἄνθρωπον» (Α΄, ἄρθ. 1).

Ὅμως στό τελικό κείμενο παρέμειναν μερικές φράσεις ἀπό τό παλαιότερο κείμενο, ὅπως «ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου» (Α΄, ἄρθ. 1), «κοινή ἀποδοχή τῆς ὑψίστης ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου» (Α΄, ἄρθ. 3), «θεωρήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου» (Β΄, ἄρθ. 3).

Ἐπομένως, πρέπει τό κείμενο νά ἐνοποιηθῆ καί ὅπου γίνεται λόγος γιά «ἀνθρώπινο πρόσωπο» νά ἀντικατασταθῆ μέ τήν λέξη «ἄνθρωπος», πού τήν ἀντιλαμβάνονται ὅλοι.

β) Κοινωνία προσώπων

Στό κείμενο ὑπάρχει μιά παράγραφος προβληματική ἀπό ὀρθοδόξου πλευρᾶς. Γράφεται:

«Ἐν ἐκ τῶν ὑψίστων δώρων τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν ἄνθρωπον, τόσον ὡς συγκεκριμένου φορέα τῆς εἰκόνας τοῦ προσωπικοῦ Θεοῦ, ὅσον καί ὡς κοινωνίαν προσώπων, ἀντανακλώντων κατά χάριν διά τῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τήν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι ζωὴν καί κοινωνίαν τῶν θείων προσώπων ἀποτελεῖ τό θεῖον δῶρον τῆς ἐλευθερίας» (Β΄, ἄρθ. 1).

Στήν παράγραφο αὐτή γίνεται λόγος γιά «κοινωνία θείων προσώπων», γιά τό ὅτι ἡ ἐνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἶναι «κοινωνία προσώπων» πού ἀντανακλοῦν «κατά χάριν ... τήν ἐν Ἁγίᾳ Τριάδι ζωὴν καί κοινωνίαν τῶν θείων προσώπων» καί ὅτι αὐτό «ἀποτελεῖ τό θεῖον δῶρον τῆς ἐλευθερίας», τά ὁποῖα εἶναι ἀπαράδεκτα θεολογικῶς, γιατί γίνεται σύγχυση μεταξύ κτιστοῦ

καί ἀκτίστου, μεταξύ τῆς ἐνότητος τῶν ἀνθρώπων καί τῆς ἐνότητος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Πρέπει νά ἀντικατασταθῇ ἡ παράγραφος αὐτή μέ τήν παράγραφο:

«Ὁ Θεός ἐδημιούργησε τόν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν Αὐτοῦ καί τοῦ ἔδωσε τό νοερόν καί τό αὐτεξούσιον: "Ὁ πλάσας ἀπ' ἀρχῆς τόν ἄνθρωπον, ἐλεύθερον ἀφῆκε καί αὐτεξούσιον, νόμῳ τῷ τῆς ἐντολῆς μόνῳ κρατούμενον" (Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ΙΔ, Περὶ φιλοπρωχίας, 25.PG 35, 892Α). Ἡ ἐλευθερία καθιστᾷ μὲν τόν ἄνθρωπον ἰκανόν νά προοδεύῃ πρὸς τήν πνευματικὴν τελειότητα, ἀλλά, συγχρόνως, ἐμπερικλείει τόν κίνδυνον τῆς παρακοῆς, τῆς ἀπὸ Θεοῦ αὐτονομήσεως καί, δι' αὐτῆς, τῆς πτώσεως, ἐξ οὗ καί αἱ τραγικαὶ συνέπειαι τοῦ κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ».

Αἰτιολόγησις τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν ὄρων

Γιὰ νά αἰτιολογηθῇ τό γιατί προτείνεται ἡ ἀντικατάστασις τοῦ ὄρου «ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου» μέ τόν ὄρο «ἀξία τοῦ ἀνθρώπου» καί ἡ ἀπάλειψις τῆς φράσεως «κοινωνία τῶν προσώπων κατ' ἀντανάκλασιν τῆς κοινωνίας τῶν θείων προσώπων» θά τονισθοῦν ἐπιγραμματικῶς οἱ θεολογικὲς θέσεις.

1. Οἱ Πατέρες τοῦ 4^{ου} αἰῶνος καθόρισαν ὅτι ὁ Τριαδικὸς Θεὸς εἶναι Τρία Πρόσωπα, ἔχουν ἴδια οὐσία-φύσις-ἐνέργεια καί ἰδιαίτερα ὑποστατικά ἰδιώματα (ἀγέννητο, γεννητό, ἐκπορευτό). Τό πρόσωπο ὀρίζεται ὡς οὐσία μετὰ τῶν ὑποστατικῶν ἰδιωμάτων.

2. Στόν Τριαδικό Θεό ὑπάρχει ἀλληλοπεριχώρησις τῶν θείων Προσώπων, ὄχι κοινωνία προσώπων. Δηλαδή, ὁ Πατήρ κοινωνεῖ τήν οὐσία Αὐτοῦ στόν Υἱό διὰ τῆς γεννήσεως, καί στό Ἅγιον Πνεῦμα διὰ τῆς ἐκπορεύσεως. Ἔτσι, ὁ Πατήρ κοινωνεῖ τήν οὐσία Του στά ἄλλα Πρόσωπα, ὄχι ὁμως τό Πρόσωπό Του καί τό ὑποστατικό Του ἰδίωμα. Ἔτσι, ὑπάρχει κοινωνία φύσεως-οὐσίας, ἀλληλοενοίκηση καί ἀλληλοπεριχώρησις προσώπων καί ὄχι κοινωνία προσώπων.

3. «Οἱ ἅγιοι Πατέρες ὑπόστασιν καί πρόσωπον καί ἄτομον τό αὐτό ἐκάλεσαν» (ἅγιος Ἰωάννης Δαμασκηνός). Ὁ Χριστός εἶναι ἓνα πρόσωπο πού ἔχει δύο φύσεις πού ἐνώθηκαν στό πρόσωπό Του ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως. Ἔτσι, ἓνα εἶναι τό πρόσωπο καί ἓνα ἄτομο. Ἡ λέξις ἄτομο ἀποτελεῖται ἀπὸ τό στερητικό α καί τήν λέξις *τομή* καί σημαίνει «τό μὴ τεμνόμενον μηδέ μεριζόμενον» (ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός). Αὐτό σημαίνει ὅτι ἐνῶ ὁ Χριστός ἔχει δύο φύσεις, ὁμως δέν τέμνονται στό ἓνα

πρόσωπο του Λόγου Χριστού. Ἡ διάκριση μεταξύ προσώπου καί ατόμου προέρχεται ἀπό τήν δυτική φιλοσοφία.

4. Γιά τόν ἄνθρωπο οἱ Πατέρες χρησιμοποίησαν κυρίως τόν ὄρο ἄνθρωπος. Ὑφίσταται δέ χαώδης διαφορά μεταξύ κτιστοῦ καί ἀκτίστου. Ὅ,τι γίνεται στόν Τριαδικό Θεό, δέν γίνεται στόν ἄνθρωπο. Ἡ θεολογική ἔννοια τοῦ ἀνθρώπου ἐκφράζεται στόν ὄρο «κατ' εἰκόνα» καί «καθ' ὁμοίωση», πού σημαίνει ὁδηγεῖται πρὸς τήν θέωση.

Σέ μερικά πατερικά κείμενα γίνεται λόγος γιά τόν ἄνθρωπο ὡς ὑπόσταση, ἀλλά πάντοτε μέ τήν θεολογική ἔννοια τοῦ κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωση τοῦ Θεοῦ, μέ τήν ἀρχή τῆς ὑποστάσεως (Ἐβρ. γ, 14). Καί μέ αὐτήν τήν ἔννοια γράφει καί ὁ Γέροντας Σωφρόνιος καί ὄχι ἀπό πλευρᾶς συγχρόνου φιλοσοφίας.

5. Ὁ Βλαδίμηρος Λόσκυ, ὁ ὁποῖος εἰσάγει στό ὀρθόδοξο λεξιλόγιο τά περί προσώπου στόν ἄνθρωπο, ἐν τούτοις παρατηρεῖ: «Ὅσο γιά μένα, πρέπει νά ὁμολογήσω ὅτι μέχρι τώρα δέν ἔχω συναντήσει στήν πατερική θεολογία κάποια πλήρη θεωρητική ἐπεξεργασία περί τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ἡ ὁποία νά συνυπάρχει μέ τίς σαφέστατες διδασκαλίες περί τῶν θείων Προσώπων ἢ Ὑποστάσεων».

6. Τό πρόβλημα ὅμως δέν εἶναι μόνον ὁ ὄρος πρόσωπο γιά τόν ἄνθρωπο, ἀλλά τό ὅτι οἱ σύγχρονες θεωρίες περί τοῦ «ἀνθρωπίνου προσώπου» καί μάλιστα περί τῆς «ιερότητος» καί τῆς «ἀξιοπρέπειας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου» **συνδέουν τήν φύση μέ τήν ἀναγκαιότητα καί τήν ἁμαρτία, καί τό πρόσωπο μέ τήν ἐλευθερία, τήν θέληση-βούληση καί τήν ἀγάπη.** Τέτοιες ἀπόψεις θυμίζουν **ἀρειανισμό καί μονοθελητισμό** πού ἔχουν καταδικασθῆ ἀπό Οἰκουμενικές Συνόδους.

7. Ἡ βούληση καί τό αὐτεξούσιο δέν εἶναι τοῦ προσώπου, ἀλλά τῆς φύσεως. Τό πρόσωπο εἶναι ὁ θέλων, ἡ θέληση εἶναι ὄρεξη τῆς φύσεως καί τό θέλημα εἶναι τό ἀποτέλεσμα τῆς θελήσεως τοῦ θέλοντος. Ὅταν ἡ βούληση-θέληση θεωρεῖται ὡς ὑποστατική, δηλαδή τοῦ προσώπου, τότε κάθε θεῖο Πρόσωπο ἔχει δική του θέληση, βούληση, ἐλευθερία, πράγμα πού καταλήγει στήν τριθεΐα. Ἡ ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδος **ἐπιβάλλει καθαίρεση στόν Ἐπίσκοπο καί τούς Κληρικούς, καί τούς μοναχούς καί λαϊκούς τούς ἀφορίζει, ὅταν δέχονται ὑποστατική θέληση.**

8. Ἔτσι, ἐνῶ ἡ σχολαστική θεολογία ταυτίζει τήν ἐνέργεια μέ τήν οὐσία, οἱ σύγχρονες περσοναλιστικές θεωρίες συνδέουν τήν ἐνέργεια-βούληση μέ τό πρόσωπο καί εἰσάγεται ἓνας βολονταριστικός (βουλευσιοκρατικός) περσοναλισμός.

Ἐπειδή υπάρχουν ὅλα αὐτά τὰ προβλήματα, γι' αὐτό στό κείμενο θά πρέπει νά αντικαταστασθῆ ὁ ὅρος «ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου» μέ τόν ὅρο «ἀξία τοῦ ἀνθρώπου» καί νά διορθωθοῦν ὅλες οἱ συναφεῖς ἐκφράσεις. Ἄν δέν γίνῃ αὐτό, τότε θά καταστρατηγηθῆ ὅλο τό ἄλλο κείμενο καί, τό κυριότερο, ἡ ἐνδεχόμενη ἀπόφαση τῆς Ἁγίας καί Μεγάλῃς Συνόδου θά διαφοροποιηθῆ καί θά ἀντιπαρατεθῆ πρὸς τίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀπό τῆς Δ' καί ἐν συνεχείᾳ.

Θέτοντας αὐτά ὑπ' ὄψιν σέ Σᾶς, Μακαριώτατε, καί στούς Σεβασμιωτάτους Ἀρχιερεῖς, διατελῶ.

ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ ἀδελφός

† Ὁ Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἱερόθεος